

Etusivu>Perhe- ja perintöoikeudelliset asiat>Vanhempainvastuu: huoltajuus ja tapaamisoikeus

Vanhempainvastuu: huoltajuus ja tapaamisoikeus

Liettua

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Lasten ja vanhempien oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään Liettuan siviililain (*Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas*) III kirjan IV osassa. Siviililain 3.155 §:ssä säädetään, että vanhemmat huolehtivat lapsistaan, kunnes näistä tulee täysi-ikäisiä tai heidät vapautetaan vajaavaltaisuudesta. Vanhemmilla on oikeus ja velvollisuus kasvattaa ja kouluttaa lapsensa rehellisiksi kansalaisiksi, huolehtia heidän terveydestään ja heidän fyysisen ja henkisen hyvinvointinsa huomioon ottaen luoda suotuisat olosuhteet heidän täysipainoiselle ja sopusointuiselle kehitykselleen siten, että lapset kykenevät myöhemmin itsenäiseen elämään yhteiskunnassa. Siviililain III kirjan XI luvussa säädetään vanhempien oikeuksista ja velvollisuuksista lapsiaan kohtaan ja XII luvussa vanhempien ja lasten keskinäisistä oikeuksista ja velvollisuuksista omaisuuden osalta.

Siviililain 3.227 §:n 2 momentin mukaan adoptiovanhempia on kohdeltava samoin kuin lapsen laillisia vanhempia siitä alkaen, kun tuomioistuimen antamasta adoptiopäätöksestä on tullut lainvoimainen, lukuun ottamatta 3.222 §:n 4 momentissa säädettyjä poikkeuksia.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Siviililain 3.156 §:ssä säädetään, että isällä ja äidillä on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet lapsiaan kohtaan. Vanhemmilla on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet lapsiaan kohtaan riippumatta siitä, olivatko vanhemmat lapsen syntymähetkellä avioliitossa, avoliitossa, asumuserossa tai eronneet tai oliko avioliitto mitätöity.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia huolehtimaan lapsestaan, lapselle voidaan määrätä muu huoltaja. Tästä syystä siviililaissa säädetään alaikäisten holhoamisesta ja edunvalvonnasta. Lapsen sijoittamisesta väliaikaisesti tai pysyvästi holhoojan/edunvalvojan vastuulle säädetään siviililain 3.254 ja 3.257 §:ssä.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Silloin kun vanhemmat eroavat, vanhempainvastuusta tulevaisuudessa määrätään sillä perusteella, millaisesta avioerosta on kyse.

Jos avioliitto purkautuu puolisojen keskinäisellä sopimuksella, puolisojen on esitettävä tuomioistuimelle sopimus avioeron seurauksista (omaisuuden jakaminen, lasten elatusmaksut jne.). Siviililain 3.53 §:n 3 momentin mukaan tuomioistuimen on avioeroa myöntäessään hyväksyttävä puolisojen avioeron seurauksia koskeva sopimus, jossa määrätään alaikäisistä lapsista suoritettavista elatusmaksuista, puolisolle maksettavasta elatusavusta, alaikäisten lasten asuinpaikasta, puolisojen osallistumisesta lastensa kasvatukseen sekä muista omaisuuteen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Sopimuksen ehdot sisällytetään avioerotuomioon. Jos olosuhteet muuttuvat merkittävästi (toisen entisen puolison sairauden, työkyvyttömyyden tms. vuoksi), entiset puoliset tai toinen heistä voi hakea tuomioistuimelta muutosta avioeron seurauksia koskevaan sopimukseen.

Silloin kun avioliitto purkautuu toisen puolison hakemuksen perusteella, tuomioistuimelle jätettävässä hakemuksessa on myös esitettävä, kuinka avioeroa hakeva puoliso aikoo huolehtia velvollisuuksistaan puolisoaan ja heidän alaikäisiä lapsiaan kohtaan. Tuomioistuimen on avioeroa myöntäessään ratkaistava myös alaikäisten lasten asuinpaikkaa ja elatusta, toisen puolison elatusta sekä puolisojen yhteisen omaisuuden jakamista koskevat kysymykset paitsi silloin, kun puoliset ovat tehneet keskenään notaarin vahvistaman sopimuksen omaisuudenjaosta (siviililain 3.59 §).

Silloin kun avioero perustuu molempien puolisojen syylisyyteen, avioeron seuraukset ovat samat kuin silloin, kun avioero purkautuu puolisojen yhteisestä sopimuksesta (siviililain 3.51–3.54 §). Silloin kun avioero perustuu toisen puolison syylisyyteen, menettely perustuu soveltuvin osin siviililain 3.59 §:ään.

Kun on kyse asumuserosta, toinen puolisoista voi pyytää tuomioistuinta määräämään asumuseroon liittyvistä järjestelyistä, jos puolisojen yhteiselämä on muuttunut kestävämmäksi tai mahdottomaksi tai sellaiseksi, että se voi vahingoittaa heidän alaikäisten lastensa etuja, sellaisten olosuhteiden takia, jotka eivät välttämättä riipu toisesta puolisoista, tai jos puoliset eivät enää halua asua yhdessä. Päätettäessä asumuserosta tuomioistuimen on määrättävä, kumman puolison luona lapset asuvat ja ratkaistava kysymykset, jotka liittyvät lasten elatukseen ja muualla kuin lastensa luona asuvan vanhemman osallistumiseen lasten kasvatukseen. Puoliset voivat hakea tuomioistuimelta yhdessä hyväksyntää asumuserolle, jos he ovat päässeet sopimukseen siitä, miten asumusero vaikuttaa heidän alaikäisten lastensa asuinpaikkaan, elatukseen ja kasvatukseen sekä heidän omaisuuteensa ja toistensa elatukseen. Silloin kun puoliset ovat tehneet asumuseroa koskevan sopimuksen, tuomioistuin hyväksyy sen, kunhan se on oikeusjärjestyksen perusteiden, puolisojen alaikäisten lasten tai toisen puolison oikeuksien ja laillisten etujen mukainen. Hyväksyttyään sopimuksen tuomioistuin liittää sen osaksi asumuseropäätöstä.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Jos vanhemmat asuvat yhdessä, he päättävät keskinäisellä sopimuksella elatusmenettelystä ja -muodosta. Sopimukselle ei ole olemassa vakiomallia eikä sitä tarvitse tehdä tietyn menettelyn mukaisesti. Siviililain 3.193 §:n avioeroa keskinäisestä sopimuksesta koskevan 3.51 momentin mukaan tai asumuseroa koskevan 3.73 momentin mukaan puolisojen on tehtävä sopimus keskinäisistä velvollisuuksistaan alaikäisten lastensa elättämiseksi sekä elatusmenettelystä, -määrästä ja -muodosta. Tuomioistuimen on hyväksyttävä sopimus (siviililain 3.53 §). Alaikäisten lasten vanhemmat voivat tehdä sopimuksen lastensa elatuksesta myös silloin, kun avioero perustuu muihin syihin. Jos toinen vanhemmista ei noudata tuomioistuimen hyväksymää sopimusta alaikäisten lastensa elatuksesta, toisella vanhemmista on oikeus vedota tuomioistuimeen, jotta tämä antaa täytäntöönpanomääräyksen.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Vanhemmat voivat ratkaista riitansa myös oikeuskäsittelylle vaihtoehdoisen sovittelun avulla. Sovittelupalveluja on tarjolla kaikissa yleisissä tuomioistuimissa. Sovittelupalvelut ovat maksuttomia. Sovittelu on edullisempi ja nopeampi keino riitojen ratkaisemiseksi. On huomattava, että sovittelu on luottamuksellista ja osapuolet voivat vetäytyä sovittelumenettelystä perusteluja ilmoittamatta. Riita voidaan siirtää sovittelumenettelyyn siviiliasiaa käsittelevän tuomarin (jaoston) tai riidan osapuolena olevan tahon aloitteesta. Sovittelijoista laadittu luettelo sekä sovittelua koskevia lisätietoja on saatavana

[Liettuan oikeuslaitoksen verkkosivulla.](#)

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, tuomari voi päättää kaikista lapseen liittyvistä kysymyksistä, joita ovat muun muassa lapsen asuinpaikka, vanhempien vierailu-/tapaamisoikeudet, alaikäisten lasten elatus ja muut asiat, jotka on mainittu tuomioistuimelle esitettyssä hakemuksessa.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Siviililain 3.156 §:n mukaan isällä ja äidillä on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet lapsiaan kohtaan. Vanhemmillä on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet lapsiaan kohtaan siitä riippumatta, olivatko vanhemmat lapsen syntymähetkellä avioliitossa, avioliitossa, asumuserossa tai eronneet tai oliko avioliitto mitätöity. Vanhemmillä on oikeus ja velvollisuus kasvattaa lapsensa. He ovat vastuussa lastensa koulutuksesta ja kehityksestä, hyvinvoinnista sekä henkisestä ja moraalista ohjauksesta. Näitä velvollisuuksia hoidettaessa vanhempien oikeudet ovat etusijalla muiden henkilöiden oikeuksiin nähden. Vanhempien on luotava sellaiset olosuhteet, että heidän lapsensa voivat käydä koulua oppivelvollisuutensa loppuun saakka.

Yksinhuoltajuus tulee kysymykseen ainoastaan silloin, kun toisen vanhemman huoltajuutta on rajoitettu. Silloin kun jompikumpi vanhemmista (isä tai äiti) ei kykene täyttämään velvollisuuksiaan ja kasvattamaan lapsiaan, kun jompikumpi vanhemmista käyttää väärin vanhempainvastuutaan, kohtelee lapsiaan julmasti tai ei huolehdi lapsistaan tai kun vanhemman siveetön käytös vaikuttaa lapsiin haitallisesti, tuomioistuin voi tehdä päätöksen kyseisen vanhemman (isä tai äiti) huoltajuuden rajoittamisesta väliaikaisesti tai lopullisesti. Kun tuomioistuin tekee kyseisen päätöksen, se ottaa huomioon olosuhteet, joihin vanhempainvelvollisuuden rajoittamista koskeva hakemus perustuu. Vanhemmillä kuitenkin säilyy tapaamisoikeus, paitsi jos se on vastoin lapsen etua. Silloin kun vanhempien huoltajuutta on rajoitettu lopullisesti, lapsi voidaan adoptoida ilman vanhempien nimenomaista suostumusta.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmillä on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Vanhemmat päättävät keskinäisellä sopimuksella kaikista lastensa kasvatukseen ja muihin vanhempainvastuuseen liittyvistä kysymyksistä. Silloin kun tällaista sopimusta ei ole tehty, mahdolliset riidat ratkaisee tuomioistuin.

Lapsen isä tai äiti, tai jos lapsen alaikäiset vanhemmat eivät ole oikeustoimikelpoisia, näiden vanhemmat (huoltajat/edunvalvojat) voivat pyytää tuomioistuimelta oikeutta tavata lasta tai osallistua tämän kasvatukseen. Tuomioistuin päättää, miten muualla kuin lapsensa luona asuva vanhempi voi olla yhteydessä lapseen, ottaen huomioon lapsen edun ja antamalla muualla asuvalle vanhemmalle mahdollisuuden osallistua mahdollisimman paljon lapsen kasvatukseen. Tuomioistuin voi päättää rajoittaa yhteydet lapseen vähimpään mahdolliseen ainoastaan silloin, kun jatkuva yhteys olisi haitallista lapsen kannalta.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Vanhempainvastuuta koskeva hakemus on toimitettava alioikeudelle. Noudatettavat muodollisuudet ja hakemukseen liitettävät asiakirjat riippuvat hakemuksessa esitetyistä vaatimuksista sekä oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka kiistetään tai jotka on ratkaistava tai määritettävä (kuten se, mitä vanhempainvastuuseen kuuluu).

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Vanhempainvastuuta koskevat keskeiset riidat ja kysymykset käsitellään yksinkertaistettua menettelyä noudattaen.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Maksuttoman oikeusavun hakemisesta säädetään valtion takaamasta oikeusavusta annetussa laissa (*Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas*). Oikeusavun myöntäminen riippuu henkilön taloudellisesta tilanteesta.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Kyllä, lapsen huoltoa koskevaan päätökseen voi hakea muutosta korkeimmassa oikeudessa lainkäyttöön riita-asioissa sovellettavien yleisten säännösten mukaisesti.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Oikeuden päätösten täytäntöönpanosta huolehtivat haastemiehet.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annettu tuomioistuimen päätös tunnustetaan Liettuassa ilman mitään erityistä menettelyä tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioista 27 päivänä marraskuuta 2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mukaisesti. Asetusta sovelletaan kaikissa EU:n jäsenvaltioissa paitsi Tanskassa.

EU:n jäsenvaltioiden tuomioistuinten antamat tuomiot, jotka koskevat tapaamisoikeutta, ja tuomiot, jotka edellyttävät lapsen palauttamista, pannaan täytäntöön Liettuan siviiliprosessilain (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*) VI osassa vahvistettujen sääntöjen mukaisesti.

Hakemukset, jotka koskevat neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 15 artiklassa (ja 19 päivänä lokakuuta 1996 tehdyn Haagin yleissopimuksen 8 ja 9 artiklassa) tarkoitettua toimivallan siirtämistä ulkomaiselta tuomioistuimelta, ja hakemukset, jotka koskevat toimivallan siirtämistä ulkomaiselle tuomioistuimelle, käsitellään Liettuan muutoksenhakutuomioistuimessa (*Lietuvos apeliacinis teismas*).

Kyseiset hakemukset käsitellään siviiliprosessilain 39 luvussa vahvistetun menettelyn mukaisesti, ellei neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2201/2003 toisin säädetä. Näistä hakemuksista ei peritä tuomioistuimen käsittelymaksua.

Muutoksenhakutuomioistuimelle toimitettavien hakemusten on oltava menettelyyn liittyviin asiakirjoihin sovellettavien yleisten vaatimusten mukaisia (siviiliprosessilain 111 §). Neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 15 artiklan mukaisesti hakemus ja mahdolliset siihen liittyvät liitteet on toimitettava liettuan kielellä tai niihin on liitettävä asiakirjojen liettuan kieliset käännökset. Jos hakija asuu muualla kuin Liettuassa eikä hän ole nimittänyt Liettuassa asuvaa tai toimipaikkaansa pitävää edustajaa tai valtuutettua henkilöä (siviiliprosessilain 805 §) vastaanottamaan menettelyyn liittyviä asiakirjoja puolestaan, hakemuksessa on ilmoitettava Liettuassa sijaitseva osoite tai telepäätelaitteen osoite, jonne hakijalle osoitetut menettelyyn liittyvät asiakirjat voidaan antaa tiedoksi. Nämä vaatimukset eivät kuitenkaan koske hakemuksia, jotka ulkomainen tuomioistuin on toimittanut Liettuan muutoksenhakutuomioistuimeen. Muutoksenhakutuomioistuin voi tarvittaessa velvoittaa Liettuan sosiaaliturva- ja työministeriön alaisuudessa toimivan, lapsen oikeuksien suojelusta ja adoptiopalveluista vastaavan valtion viraston (*Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*) toimittamaan lausunnon toimivallan siirtämisestä toimivaltaiselle liettualaiselle tuomioistuimelle tai ulkomaiselle tuomioistuimelle. Liettuan muutoksenhakutuomioistuin asettaa määräajan, jonka kuluessa lausunto on toimitettava.

Hakemus on käsiteltävä muutoksenhakutuomioistuimessa kuuden viikon kuluessa siitä päivästä, jona tuomioistuin vastaanotti sen.

Jos muutoksenhakutuomioistuin hyväksyy ulkomaisen tuomioistuimen pyynnön toimivallan siirtämisestä Liettuassa toimivalle tuomioistuimelle, se nimeää asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella toimivaltaisen tuomioistuimen käsittelemään asiaa. Ulkomainen tuomioistuin siirtää asian käsittelyn toimivaltaiselle liettualaiselle tuomioistuimelle asiaperusteiden tutkimista varten. Tällöin sovelletaan siviiliprosessilain 35 §:ää soveltuvin osin ja asian käsittelyä jatketaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Toimivaltainen tuomioistuin määrittelee tarvittaessa osapuolten aseman menettelyssä ja ryhtyy toimenpiteisiin menettelyyn liittyvissä asiakirjoissa havaittujen puutteiden korjaamiseksi.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Muutoshakemus on esitettävä Liettuan korkeimmalle oikeudelle (*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas*). Muutoshakemus käsitellään siviiliprosessilaissa säädettyä kassaatiomenettelyä noudattaen.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Vanhempien ja lasten väliin suhteisiin sovelletaan siviililain 1.32 §:ssä tarkoitettua lakia. Vanhempien ja lasten välisistä henkilö- ja omaisuussuhteista säädetään sen valtion lainsäädännössä, jossa on lapsen tavanomainen asuinpaikka. Silloin kun kummankaan vanhemman asuinpaikka ei ole samassa valtiossa kuin lapsen kotipaikka, vaikka lapsi ja vanhemmat ovat saman valtion kansalaisia, sovelletaan heidän yhteisen kansalaisuusvaltionsa lainsäädäntöä. Vanhempainvastuuta koskevissa asioissa toimivaltaisesta tuomioistuimesta päätetään toimivallasta, sovellettavasta laista, tunnustamisesta, täytäntöönpanosta ja yhteistyöstä vanhempainvastuuta ja lastensuojelutoimenpiteitä koskevissa asioissa 19 päivänä lokakuuta 1996 tehdyn Haagin yleissopimuksen mukaisesti.

Alaikäisten suojeluun, holhoamiseen ja edunvalvontaan sovellettavasta laista päätetään alaikäisten suojelun suhteen toimivaltaisista viranomaisista ja sovellettavasta lainsäädännöstä 5 päivänä lokakuuta 1961 tehdyn Haagin yleissopimuksen nojalla.

Perhesuhteista johtuvasta elatusvelvollisuudesta (elatusapu) määrätään elatusapua koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta 2 päivänä lokakuuta 1973 tehdyssä Haagin yleissopimuksessa.

Tämä verkkosivu on osa [Sinun Eurooppasi](#) -sivustoa.
[Anna palautetta](#) sisällön hyödyllisyydestä.

This webpage is part of an EU quality network

Päivitetty viimeksi: 15/12/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.